

İSTANBUL'DA BULUNAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ARASINDA TÜTÜN, ALKOL VE DİĞER PSİKOAKTİF MADDE KULLANIM YAYGINLIĞININ ARAŞTIRILMASI

Studying Extent of Smoking, Alcohol Consumption and Other Psycho-Active
Substance Abuse Among Student of Universities Located at Istanbul

İtir Tanı Cömert¹, Neylan Ziyalar¹

ÖZET

Amaç: Bu çalışma; İstanbul'da yaşıyan ve İstanbul'da bir üniversitenin lisans, yüksek lisans ve doktora programlarına devam eden 18-28 yaş grubu arasındaki üniversite öğrencilerinin sigara, alkol ve diğer psikoaktif madde kullanım yaygınlığını incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Araştırma İstanbul'da yaşıyan ve İstanbul'da bulunan üniversitelerde lisans, yüksek lisans ve doktora yapan 18-28 yaş arasındaki öğrencileri kapsamaktadır. Anılan çalışma doktora tezinin bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu araştırma Cerrahpaşa Etik Kurul'un 12-04-2006 2006/392 tarihli ve numaralı onayı alınarak uygulanmıştır. Alan çalışmasının 2006 yılının aralık ayında bitmiştir. Örneklem büyüklüğü 600 kişi olarak belirlenmiştir. İstatistik işlemler SPSS 8.0 programı ile yapılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan grubun 346'sı (%57.7) kız, 254'ü (%42.3) erkektir. Sigara (pipove puro hariç) kullanımlarına bakıldığında %25.5'inin (n: 153) her gün düzenli olarak sigara tükettiği, %1.8'inin (n: 11) her gün alkol kullandığı, %3.7'sinin (n: 22) ayda bir kaç kez esrar kullandığı görülmüştür.

Sonuç: Ailelerinden ve büyüdükleri yerden ergenlik dönemi sonu genç yetişkinlik başında koparak İstanbul'a okumaya gelen üniversite öğrencileri sigara, alkol, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı açısından risk taşımaktadır. Bu açıdan ulusal düzeyde üniversite çalışmaları ile riskler tespit edilip önleyici çalışmalar yapılmalıdır.

Anahtar kelimeler: İstanbul, üniversite öğrencileri, sigara, alkol, psikoaktif madde.

SUMMARY

Objective: This study was conducted in order to examine extent of smoking, alcohol consumption and other psycho-active substance abuse among students aged included in age group of 18-28 years who are living in Istanbul and are attending undergraduate, graduate and doctorate programs of a University located in Istanbul.

Method: The study included 18-28 years old students living in Istanbul who are attending undergraduate, graduate and doctorate programs of Universities located in Istanbul. Present research constitutes a part of a doctorate degree study. This study was conducted by approving Approval no. 2006/392 dated 12.04.2006 of Ethics Committee, Cerrahpaşa School of Medicine. Field study was ended in December 2006. Size of sample was determined to include 600 individuals. Statistical processes were conducted by SPSS version 8.0.

Results: Of participants of the study, 346 (57.7 %) were female and 254 (42.3 %) were male. When smoking behavior was examined (excluding pipe and cigar), it was observed that 25.5 % of sample (n=153) was regularly smoking in daily basis, 1.8 % (n: 11) was regularly consuming alcohol in daily basis and 3.7 % (n: 22) were smoking marijuana several times per month.

Conclusion: Leaving families and home town at the end of adolescence and at the beginning of young adulthood to continue education in Istanbul, university students are under risk in terms of smoking, alcohol consumption and substance abuse. Within this context, university studies representing whole nation should be conducted in order to determine risks and thus, preventive effort should be made.

Key words: Istanbul, University Students, Smoking, Alcohol, Psycho-active Substance.

GİRİŞ

Son yıllarda sigara, alkol ve diğer psikoaktif madde kullanımının beden ve ruh sağlığı üzerine olumsuz etkileri hakkında birçok bilimsel araştırma yapılmaktadır. Yapılan araştırmaların sonuçları açıklanmakta ve araştırmacılar bu alanda her gün yeni verilere ulaşmaktadır. Yapılan bilimsel çalışmalar toplumda sigara, alkol ve diğer psikoaktif madde kullanımı konusunda halen daha yeterli derecede önleyici faaliyet yapılmadığını göstermektedir. Konu madde kullanımı olduğunda önleme ve müdahale etmeye yönelik çalışmalar yapılmakta fakat sigara ve alkol bağımlılığı için aynı hassasiyet gösterilmemektedir. Üniversite öğrencileri dahil toplumun bir çok kesiminde sigara, alkol ve diğer psikoaktif madde kullanım oranlarının yükseldiği görülmektedir.

Ergenlikve genç yetişkinlik riskli davranışların sıklıkla görüldüğü dönemler olabilmektedir. Alkol, sigara diğer psikoaktif madde kullanımı karşılaşılabilir riskli davranışların başında gelmektedir (1,2).

Madde kullanım eğilimleri bölgeden bölgeye ve ülkeden ülkeye değişmektedir. UNDCP'nin yayınladığı Dünya madde kullanım raporlarına göre dünya çapında toplam 180 milyon insan madde kullanmaktadır. Esrar 141 milyon kişi ile en çok kullanılan maddelerin başında gelmektedir. Bu rakam toplam dünya nüfusunun %2.25'ine denk düşmektedir (3).

Türkiye'de 2003 yılında sağlık hizmetleri, eğitim ve toplumsal girişimle madde kullanımının önlenmesi madde kullanımı üzerine ulusal değerlendirme çalışması altı büyük ilde yapılmıştır. Farklı alt bölümleri olan bu çalışmanın madde kullanıcıları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verileri bu alanda önemli bilgiler içermektedir. Bu çalışmanın örneklem büyüklüğü beşyüz seksendir. Çalışmada katılımcıların %90'ından fazlasının esrar kullandığı görülmüştür. Son 30 günlük dönemde uçucu madde kullanmış olduğu belirtilenlerin yaklaşık olarak üçte biri bu maddeleri günlük olarak kullandıklarını bildirmişlerdir. Tüm örneklem dördte birinden fazlası, eroin deneyimleri olduğunu ifade etmiştir. Örneklem grubunun dördte birine yakını ecstasye deneyimlerinin olduğunu bildirmiştir. Esrarın ilk kullanım yaşı ortalama olarak 17, uçucu maddelerin en sık kullanıldığı yaş ortalama olarak 14, eroinin ilk kullanım yaşı

ortalaması 24 ve ecstasye için ilk kullanım yaşı ortalaması 22'dir (4).

Türkiye'de genel nüfusta ve özellikle üniversite öğrencileri arasında sigara, alkol ve diğer psikoaktif madde kullanım yaygınlığı hakkında sınırlı veri bulunmaktadır. 2003 yılında tıp fakültesi öğrencileri arasında yapılan çalışmada fakülteye devam eden öğrencilerin düzenli sigara kullanımlarının oranının %39.9 olduğu görülmüştür. Aynı araştırmada öğrencilerin %4'ünün psikoaktif madde kullandığı tespit edilmişti (5).

Tıp fakültesi birinci ve altıncı sınıf öğrencilerinde 2002 yılında sigara ve alkol kullanım sıklığının bakıldığı bir çalışmada; tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin %15.9'ünün; tıp fakültesi altıncı sınıf öğrencilerinin %38.1'inin sürekli sigara (pipo ve poru hariç) içtikleri; birinci sınıf öğrencilerinin %4.8'inin, tıp fakültesi altıncı sınıf öğrencilerinin %15.9'unun haftada bir veya daha sık alkol kullandıkları bulunmuştur (6).

Yapılan araştırmada 2004 yılında tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin %41.2'sinin hali hazırda alkol kullandığı; %34.5'inin hali hazırda sigara (pipo ve poru hariç) kullandığı bulunmuştur. Aynı araştırmada psikoaktif madde kullanımının bu örneklem arasında nadir olduğu görülürken; en sık kullanılan diğer psikoaktif maddenin esrar olduğu saptanmıştır (7).

Bu çalışmanın amacı İstanbul'da yaşayan ve İstanbul'da bir üniversitenin lisans, yüksek lisans ve doktora programlarına devam eden 18-28 yaş grubu arasındaki üniversite öğrencilerinin sigara, alkol ve diğer psikoaktif madde kullanım yaygınlığını araştırmaktır.

YÖNTEM

Araştırma İstanbul'da yaşayan ve İstanbul'da bulunan üniversitelerde lisans, yüksek lisans ve doktora yapan 18-28 yaş arasındaki öğrencileri kapsamaktadır. Kullanılan ölçeğin pilot çalışması İstanbul'da Mart 2006 tarihinde lisans ve yüksek lisans öğrencisi olan 50 kişilik bir gruba uygulanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ölçeğin işlevlik ve tutarlılığının $\alpha = 0.87$ olduğunu göstermektedir. Bu araştırma Cerrahpaşa Etik Kurul'un 12-04-2006 2006/392 tarihli ve numaralı onayı alınarak uygulanmıştır. Çalışmada kullanılan ölçek 3 bölümden ve 21 sorudan oluşmaktadır. Ölçekte dokuz soru sigara, alkol ve psikoaktif madde kullanımı hakkındadır. Sigara, alkol ve diğer

psikoaktif madde soruları UNODC ve ESPAD tarafından hazırlanan madde kullanımını araştırma ölçekleri baz alınarak hazırlanmıştır. Hedeflenen örneklem büyüklüğüne ulaşabilmek için 800 ölçek dağıtılmıştır. Örneklem seçimi random olarak yapılmıştır. Bu açıdan farklı üniversitelerin farklı bölümleri ve farklı kademelerine ölçek uygulanmaya çalışılmıştır. Ölçek uygulanan grubun yaş sınırları itibari ile özel bir izin alınmamıştır. Araştırmada kullanılan ölçekte dokuz adet sigara, alkol ve madde kullanımı sorusu bulunmaktadır. Ölçek soruların tümü 5'li likert tipte ölçek biçiminde sorulmuştur. Ölçekler İstanbul Üniversitesine, Boğaziçi Üniversitesine, Marmara Üniversitesine, Bahçeşehir Üniversitesine, İstanbul Teknik Üniversitesine, İstanbul Bilgi Üniversitesine, Haliç Üniversitesine yollanmıştır. İstanbul Üniversitesine 250 anket yollanmış olup 210 anket geri dönmüştür. Anket uygulaması Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, Çevre Mühendisliği Bölümü ve Türkçe Öğretmenliği Bölümünde yapılmıştır. Boğaziçi Üniversitesine 100 anket yollanmış olup tamamı geri dönmüştür. Uygulama Psikoloji ve Psikolojik Danışmanlık Bölümlerinde yapılmıştır. Marmara Üniversitesine 150 anket yollanmış olup 126 anket geri dönmüştür. Uygulama Özel Eğitim Bölümü ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümünde yapılmıştır. Bahçeşehir Üniversitesine 100 anket yollanmış olup 50 anket geri dönmüştür. Uygulama Hukuk Fakültesi öğrencilerine yapılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesine 50 anket yollanmış olup 40 anket geri dönmüştür. Uygulama Metalürji Bölümü öğrencilerine yapılmıştır. İstanbul Bilgi Üniversitesine 50 anket yollanmış olup 20 anket geri dönmüştür. Uygulama Psikoloji Bölümü öğrencilerine yapılmıştır. Haliç Üniversitesine 100 anket yollanmış olup 76 anket geri dönmüştür. Uygulamaya Biyoloji Bölümü Ve Psikoloji Bölümü öğrencileri katılmıştır. Uygulamalar sonucunda geri dönene anketler içinde uygun yaş aralığında olmayan 12 adet anket çıkartılmıştır. Toplamda 600 anket istatistiksel işlem için hazırlanmıştır. Bu örneklem büyüklüğüyle araştırma %1'den %50'ye olan sıklıklar kabul edilebilir kesinlik sınırları içinde olmaktadır (power %90, tahmin edilen kesinlik sınırı %1'den %50'ye ± 5). Alan çalışmasının 2006 yılının aralık ayında bitmiştir. Analiz aşamasında cevaplar değerlendirmeyi kolaylaştırmak için ikili (dikotom) hale getirilerek değerlendirilmiştir. İstatistik işlemler SPSS

8.0 programı ile yapılmıştır. Değerlendirmede frekans ki-kare kullanılmıştır. Ankette relaktin isminde tuzak bir madde kullanılmıştır. Analiz sırasında bu maddeyi kullandığını söyleyen 166 kişinin yanıtlarının güvenilirliği olmadığı düşünülmüş ve bu ölçekler araştırmadan çıkarılmış ve değerlendirmeye alınmamıştır.

BULGULAR

Araştırma 600 kişilik bir örneklem büyüklüğüne uygulanmıştır. Ölçekte öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, doğum yerleri ailelerinin aylık gelirleri, haftada harcadıkları yaklaşık para miktarı sorulmuştur. Öğrencilere medeni durumları hakkında soru sorulmamıştır.

Çalışmaya katılan grubun 346'sı (%57.7) kız, 254'ü (%42.3) erkektir. 18-22 yaş arasında olan katılımcılar grubun %77'sini, 23-25 yaş arasında olan katılımcılar grubun %14.7'sini ve 26-28 yaş arasında olan katılımcılar grubun %8.3'ünü oluşturmaktadır.

Katılımcıların doğum yerlerine bakıldığında %48.6 ile Marmara bölgesi doğumlular birinci sırada iken %27.1 ile Orta Anadolu, Güney Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesi doğumlular ikinci sırada yer almaktadır.

Örneklem grubunda madde kullandığını görülen grubun %43.4'ü kız, %56.6'sı erkektir. Örneklem grubunda 18-22 yaş arasında bulunanlardan madde kullandığı görülenler grubun %60.4'ünü oluşturmaktadır. Marmara bölgesinde doğmuş olduğunu görülen grupta madde kullandığını görülenler grubun %54.7'sini oluşturmaktadır.

Cinsiyet farkı ve yaş aralığı açısından madde kullanma-kullanmamaya bakıldığında ki-kare oranları istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Madde kullanımı açısından erkeklerin kızlardan 2 kat daha fazla risk altında oldukları görülmüştür. $p < 0.05$ (Tablo1).

Örneklem grubunun ailelerinin aylık gelirlerine bakıldığında grubun %23.2'sinin ailesinin aylık gelirinin 800 ytl ve altı ve %32'sinin ailesinin aylık gelirinin 1700 ytl ve üstü olduğu görülmüştür. Madde kullandığı görülen grubun %51.9'unun ailesinin aylık geliri 1700 ytl ve üstü, internet bağımlısı olduğunu görülen grubun %18.6'sının ailesinin aylık geliri 800 ytl ve altı; %36.8'inin ailesinin aylık geliri 1700 ytl ve üstüdür olarak bulunmuştur.

Örneklem grubunun %78.7'si haftada 250 ytl ve altında para harcadıklarını

bildirmişlerdir. Haftada 1000 ytl ve üstünde para harcadığını bildirenler grubun %0.5'ini oluşturmaktadır. Madde kullandığı görülen grubun %62.3'ünün haftada 250 ytl ve altında para harcadığı görülmektedir.

Ailelerinin aylık geliri ve haftada harcadıkları para ile madde kullanma-kullanmama arasında ki-kare bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 2).

Araştırmaya katılan öğrencilerin sigara kullanımlarına bakıldığında %25.5'inin (n: 153) her gün düzenli olarak sigara(pipo ve puro hariç) tükettiğini, %57.7'si (n:346) hiç sigara kullanmadığı görülmüştür (Tablo 3).

Öğrencilerin alkol kullanım oranlarına bakıldığında %51.2'sinin (n:307) hiç bir zaman alkol kullanmadığı; %1.8'inin (n:11) her gün alkol kullandığı görülmüştür (Tablo 4).

Araştırmaya katılan öğrencilerin psikoaktif madde kullanım özellikleri tek tek incelenmiştir. Örneklemin esrar kullanım oranlarına bakıldığında %3.7'sinin (n: 22) ayda bir kaç kere esrar kullandığı. %0.5'inin (n: 3) haftada bir kaç gün esrar kullandığı. %86.7'sinin (n: 520) hiç bir zaman esrar kullanmadığı görülmüştür. Her gün düzenli esrar kullandığı tespit edilen olmamıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilere Diazem. Xanax gibi sakinleştirici haplar kullanıp kullanmadıkları sorulduğunda %0.7'sinin (n: 4) haftada bir kaç kez sakinleştirici hap kullandığı. %92.5'inin (n: 555) hiç bir zaman sakinleştirici hap kullanmadığı görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilere benzodiazepin. biperiden gibi uyuşturucu hap kullanımı olup olmadığı sorulduğunda %97'sinin (n: 582) hiç bir zaman uyuşturucu hap kullanmadığı görülmüştür. Örneklemin %0.2'sinin (n: 1) haftada bir kaç kere uyuşturucu hap kullandığı bulunmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilere uçucu madde kullanımları hakkında sorular sorulduğunda %96.7'sinin (n: 580) hiç bir zaman uçucu madde kullanmadığı. %0.2'sinin (n: 1) haftada bir kaç kere uçucu madde kullandığı görülmektedir. Her gün uçucu madde kullandığı tespit edilen olmamıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere Ecstasy kullanımları hakkında sorular sorulduğunda %3.7'sinin (n: 22) bir kere Ecstasy denediğini görülmektedir. Öğrencilere Eroin kullanımı ile ilgili soru sorulduğunda örneklemin %99'unun (n: 594) hiç bir zaman eroin kullanmadığı. %0.8'inin (n: 5) bir kere eroin kullandığı. %0.2'sinin (n: 1) ayda bir kaç kere eroin kullandığı görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 1: Cinsiyet, Yaş, Doğum Yeri'ne Göre Dağılım

	Genel		Madde ¹	
	N	%	Kullanmayan (%)	Kullanan (%)
Cinsiyet*				
Kız	346	57.7	60.7	43.4
Erkek	254	42.3	39.3	56.6
Yaş**				
18-22 yaş	462	77	80.6	60.4
23-25 yaş	88	14.7	11.3	30.2
26-28 yaş	50	8.3	8.1	9.4
DoğumYeri***				
Marmara Bölgesi	298	49.7	48.6	54.7
Ege Bölgesi	42	7.0	5.9	12.3
Akdeniz Bölgesi	53	8.8	5.3	0.9
Karadeniz bölgesi	27	4.5	9.1	7.5
Orta/Güney/Doğu Anadolu	155	25.9	27.1	19.9
Bölgeleri	25	4.2	4.0	4.7
Diğer				

* (x²: 10.74 df: 1. p: 0.001)

** (x²: 25.95 df: 2. p: 0.000)

*** (x²: 13.00 df: 7. p: 0.072)

Tablo 2: Ailenin Aylık Geliri. Haftada Harcanan Para Dağılımı

	Genel		Madde ¹	
	N	%	Kullanmayan (%)	Kullanan (%)
Ailenin Aylık Geliri*				
800 ytl altı	139	23.2	26.3	8.5
800-1000 ytl altı	85	14.2	13.8	16.0
1000-1250 ytl	104	17.3	17.8	15.1
1250-1700 ytl	80	17.3	14.4	8.5
1700 ytl üstü	192	32.0	27.7	51.9
Haftada Harcanan Para**				
250 ytl altı	472	78.7	82.2	62.3
250-500 ytl	93	15.5	13.4	25.5
500-750 ytl	25	4.2	3.4	7.5
750-1000 ytl	7	1.2	0.8	2.8
1000 ytl üstü	3	0.5	0.2	1.9

* (χ^2 : 30.86 df: 4. p: 0.000)¹. (χ^2 : 16.08 df: 4. p: 0.003)²** (χ^2 : 24.19 df: 4. p: 0.000)¹. (χ^2 : 7.02 df: 4. p: 0.135)²**Tablo 3: Sigara Kullanma Oranları**

	N	%
Hiçbir zaman	346	57.7
Bir kere	29	4.8
Ayda bir kaç kez	50	8.3
Haftada bir kaç kez	22	3.7
Her gün	153	25.5

Tablo 4: Alkol Kullanım Oranları

	N	%
Hiçbir zaman	307	51.2
Bir kere	53	8.8
Ayda bir kaç kez	165	27.5
Haftada bir kaç kez	64	10.7
Her gün	11	1.8

Tablo 5: Esrar, Sakinleştirici Hap, Uyuşturucu Hap (benzodiazepin, biperiden gibi), Uçucu Madde, Ecstasy ve Eroin Kullanımı Oranı

	N	%
Esrar Kullanım Oranı		
Hiçbir zaman	520	86.7
Bir kere	55	9.2
Ayda bir kaç kez	22	3.7
Haftada bir kaç kez	3	0.5
Her gün	-	-
Sakinleştirici Hap (Diazem, Xanax gibi) Kullanım Oranı		
Hiçbir zaman	555	92.5
Bir kere	35	5.8
Ayda bir kaç kez	6	1.0
Haftada bir kaç kez	4	0.7
Her gün	-	-
Uyuşturucu Hap (benzodiazepin, biperiden gibi) Kullanım Oranı		
Hiçbir zaman	582	97.0
Bir kere	12	2.0
Ayda bir kaç kez	5	0.8
Haftada bir kaç kez	1	0.2
Her gün	-	-
Uçucu Madde Kullanımı Oranı		
Hiçbir zaman	580	96.7
Bir kere	13	2.2
Ayda bir kaç kez	6	1.0
Haftada bir kaç kez	1	0.2
Her gün	-	-
Ecstasy Kullanımı Oranı		
Hiçbir zaman	575	95.8
Bir kere	22	3.7
Ayda bir kaç kez	1	0.2
Haftada bir kaç kez	1	0.2
Her gün	1	0.2
Eroin Kullanımı Oranı		
Hiçbir zaman	594	99.0
Bir kere	5	0.8
Ayda bir kaç kez	1	0.2
Haftada bir kaç kez	-	-
Her gün	-	-

TARTIŞMA

Derecesi ve türü ne olursa olsun bağımlılık geliştiren ve bireyin fiziksel, psikolojik ve sosyal bütünlüğünü olumsuz etkileyen maddelerin üretimi, tüketimi ve ortaya çıkardığı sonuçları önlemek ve\veya müdahale etmek bütüncül bir yaklaşım içinde düşünülmesi gereken bir konudur. Bu konuda yapılan birçok kapsamlı araştırma bulunmaktadır. Yapılan araştırmaların içinde Türkiye'nin değişik illerinde bulunan üniversitelerde okuyan öğrencilerin sigara, alkol ve diğer psikoaktif madde kullanımlarını inceleyen araştırmalar geniş yer tutmaktadır.

Araştırmamızda katılımcı grubun %77'sinin 18-22 yaş grubu arasında olduğu görülmüştür. Altındağ ve arkadaşlarının 2004-2005 akademik yılında Harran üniversitesinde yaptıkları 253 kişilik bir örnekleme katılımcıların yaşlarının standart sapması 20.6 olarak bulunmuştur. Benzer yaş gruplarının araştırmalarda ortaya çıkardığı sonucun ergenlik sonlarında ve genç yetişkinlik başında üniversitelere giden öğrencilerin sigara, alkol ve psikoaktif madde denemesi ve-veya kullanımı açısından risk altında olduklarıdır (2).

Kutlu ve Çivi tarafından Şeydişehir'de meslek yüksek okulu öğrencileri arasında yapılan araştırmada katılımcıların 127'si (%76) erkek, 40'ı (%24) kızdır. Kutlu ve arkadaşarı tarafından 2005 yılında aynı üniversitede yapılan başka bir çalışmada katılımcıların %33.3'ü (n: 55) kız, %66.7'si (n: 110) erkektir. Bizim araştırmamızda araştırmaya katılan örneklemin 346'sı (%57.7) kız, 254'ü (%42.3) erkektir. İki çalışma arasındaki cinsiyet bulguları farklıdır. Bu farklılığın seçilen örneklemelerin yaşadığı yerlerin farklılığından ve cinsiyete atfedilen anlamların büyük şehirlerde daha esnek olduğundan kaynaklandığı düşünülmektedir (8, 9).

Üniversite öğrencileri arasında yapılan çalışmalarda öğrencilerin doğum yerlerinin sorulmadığı dikkat çekmektedir. İstanbul'un üniversite okumak için birçok bölgeden gelen öğrenciler için cazip olduğunu düşündüğümüzden araştırmaya katılan öğrencilerin doğum yerleri hakkında bir soru anketimizde bulunmaktadır. Verilere bu açıdan

bakıldığında %27.1 ile Orta Anadolu, Güney Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesi doğumlular ikinci sırada yer almaktadır. Buda bize aileden kopan ve büyük bir şehire gelen öğrencilerin riskli davranışlarda bulunma oranlarının arttığını düşündürmektedir. Fakat bu bulguyu tartışabileceğimiz benzer özellikli araştırmalar mevcut değildir.

Demirel ve Sezer'in yaptığı Sivas bölgesi üniversite öğrencilerinde sigara kullanma sıklığı araştırmasında örneklemin %43.5'inin (n: 350) her gün düzenli olarak sigara (Pipo ve Puro hariç) içtiği görülmüştür. Pekşen ve arkadaşlarının 2005 yılında Ondokuz Mayıs üniversitesinde yaptıkları çalışmada örneklemin %55.2'sinin her gün sigara ((Pipo ve Puro hariç) kullandığı bulunmuştur. Bizim araştırmamızda örneklemin %25.5'inin (n: 153) her gün düzenli olarak sigara (Pipo ve Puro hariç) içtiği görülmüştür. Araştırmalardaki oranlar açısından farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılığın üniversite öğrencileri arasındaki bölge farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir. İstanbul gibi büyük şehirlerde okumaya gelene üniversite öğrencilerinin sağlıklı yaşam becerileri konusunda daha fazla eğitildikleri düşünülmektedir (10,11).

Kaya ve Çilli'nin üniversite öğrencilerinde nikotin, alkol ve psikoaktif madde bağımlılığının 12 aylık yaygınlığı araştırmasında katılımcıların %10.2'sinin (n:33) son bir yıl içinde en az 12 birim alkol kullandıkları bulunmuştur. Bu oran erkek öğrenci için %15.5; kız öğrenci için %4.5 olarak tespit edilmiştir. Katılımcı öğrencilerin %1.2'sinde alkol bağımlılığı; %2.2'sinde alkol kötüye kullanımı olduğu görülmüştür. Yiğit ve Khorshid'in Ege üniversitesinde yaptığı çalışmada öğrencilerin %7.6'sının alkol kullandığı, %8.8'inin alkol bağımlısı, %14'ünün alkol kötüye kullanımı olduğu saptanmıştır. Bizim çalışmamızda katılımcıların %1.8'inin (n: 11) her gün alkol kullandığı görülmüştür. Bu açıdan sonuçların benzer çıktığı düşünülmektedir. Araştırmalar birbirlerini destekler niteliktedir (12,13).

Kaya ve Çilli'nin yaptığı çalışmada madde kötüye kullanımı olan öğrenci bulunmamıştır (12). Akvardar ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada madde kullanmayı deneyen yedi öğrenci

arasından üç kişi esrar, bir kişi tiner-bali, bir kişi lokal anestezi, bir kişi kafein ve teofilin içeren ilaç kullandığını belirtmiş, bir kişi bu sorunun ne kullandığına yanıt vermemiştir (14). Bizim araştırmamızda örneklem %3.7'sinin (n:22) ayda bir kaç kere esrar kullandığı, %0.7'sinin (n: 4) haftada bir kaç kez sakinleştirici hap kullandığı, %0.2'sinin (n: 1) haftada bir kaç kere uyuşturucu hap kullandığı, %0.2'sinin (n: 1) haftada bir kaç kere ucuucu madde kullandığı bulunmuştur. Çalışmamızın Akvardar ve arkadaşlarının yaptığı çalışmaya benzer oranlar taşıdığı görülmektedir.

Yıldırım'ın 1996 yılında yaptığı çalışma Ankara'da bulunan Gazi, Hacettepe, Orta Doğu Teknik üniversitelerini kapsamaktadır. Bu açıdan çalışmamız ile benzerlik göstermektedir. Bizim çalışmamızda İstanbul'da bulunan İstanbul, Marmara, Bilgi, Boğaziçi, İstanbul Teknik, Bahçeşehir ve Haliç Üniversitelerini kapsamıştır (15).

Sonuç olarak bu çalışma ile üniversite öğrencileri arasında sigara, alkol ve diğer psikoaktif madde denemesinin ve-veya kullanımının olduğu görülmektedir. Yaşları, cinsiyetleri, doğum yerleri ve okudukları okullar ve bölümler açısından farklılıklar olmasına rağmen bu konuda ortak bir risk taşıdıkları görülmektedir. Doğdukları yerlerden ve ailelerinden uzaklaşarak farklı bir şehire üniversite okumaya gelen öğrencilerin yaşam tarzlarının değişmekte olduğu ve yeni ortamlarına uyum sağlamak amacı ile sigara, alkol ve psikoaktif madde kullanımına daha olumlu gözle bakmaya başladıkları düşünülmektedir. Yapılması gerekenin ulusal düzeyde bir çalışma ile üniversite öğrencileri arasındaki riskleri saptamak ve önleyici çalışmalar başlatmak olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan üniversite öğrencilerine yönelik bilinçlendirme eğitimleri, önleme programları, sağlıklı yaşam becerileri programları yapılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Müdahale programlarından önce risk tespiti ve önleme çalışmalarına öncelik verilmelidir.

KAYNAKLAR

1- Yılmaz G. İbiş S. Sevindi T. Gazi Üniversitesi

beden eğitimi ve spor yüksek okulu öğrencilerinin sigara ve alkol kullanımının değerlendirilmesi. Bağımlılık Dergisi 2007; 8: 85-90.

- 2- Altındağ A. Yanık M. Yengil E. Karazeybek AH. Şanlıurfa'da üniversite öğrencilerinde madde kullanımı. Bağımlılık Dergisi 2005; 6: 60-64.
- 3- United Nations Office on Drugs and Crime. 2007 World Drug Report.
- 4- United Nations Office on Drugs and Crime. Türkiye'de sağlık hizmetleri, eğitim ve toplumsal girişimle madde kullanımının önlenmesi: madde kullanımı üzerine ulusal değerlendirme çalışması 2003 Altı Büyük Şehirden Elde Edilen Sonuçlar. Ankara UNODC Türkiye Proje Ofisi Ankara 2004.
- 5- Akvardar Y. Demiral Y. Ergor G. et al. Substance use in a sample of Turkish medical students. Drug Alcohol Depend 2003; 72: 117-121.
- 6- Özen Ş. Arı M. Gören S. Palancı Y. Sır A. Tıp fakültesi birinci ve altıncı sınıf öğrencilerinde sigara ve alkol kullanım sıklığı. Anatolian Journal of Psychiatry 2005; 6: 92-98.
- 7- Akvardar Y. Demiral Y. Ergor G. Ergor A. Substance use among medical students and physicians in a medical school in Turkey. Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol 2004; 39: 502-506.
- 8- Kutlu R. Çivi S. Seydişehir meslek yüksek okulu öğrencilerinde sigara kullanma durumu ve etkileyen faktörler. Bağımlılık Dergisi 2006; 7: 71-79.
- 9- Kutlu R. Marakoğlu K. Çivi S. Selçuk üniversitesi beyşehir meslek yüksekokulu öğrencilerinde sigara kullanımı ve etkileyen faktörler. Türk Aile Hekimliği Dergisi 2005; 9: 123-127.
- 10- Demirel Y. Sezer RE. Sivas bölgesi üniversite öğrencilerinde sigara kullanma sıklığı. Erciyes Tıp Dergisi 2005. 27: 1-6.
- 11- Pekşen Y. Canbaz S. Sünter AT. Tunçel EK. Ondokuz mayıs üniversitesi yaşar doğu beden eğitimi ve spor yüksek okulu öğrencilerinde sigara içme sıklığı ve etkileyen faktörler. Bağımlılık Dergisi 2005; 6: 111-116.

- 12- Kaya N. Çilli AS. Üniversite öğrencilerinde nikotin. alkol ve madde bağımlılığının 12 aylık yaygınlığı. Bağımlılık Dergisi 2002; 3: 91-97.
- 13- Yiğit Ş. Khorshid L. Ege üniversitesi fen fakültesi öğrencilerinde alkol kullanımı ve bağımlılığı. Bağımlılık Dergisi 2006; 7: 24-30.
- 14- Akvardar Y. Aslan B. Ekici ZB. Öğün E. Şimşek T. Dokuz eylül üniversitesi tıp fakültesi dönem II öğrencilerinde sigara. alkol. madde kullanımı. Bağımlılık Dergisi 2001; 2: 49-52.
- 15- Yıldırım İ. Sigara alkol ve uyuşturucu kullanan üniversite öğrencilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 1997; 13: 147-155.